

●
●
●
●
●
●
●
●
●
●

**40 números de la revista *Aplec de Treballs*
i més de deu mil pàgines escrites**

Josep M. Grau Pujol

Centre d'Estudis de la Conca de Barberà

El 2022 la nau capitana del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, arriba al seu número 40, resta lluny aquell any 1978, quan un grup de conques inquiets, amb una clara visió de futur, fundaren la nostra entitat al redòs del Museu-Arxiu, amb la finalitat de potenciar la cultura i la recerca a la comarca, amb una revista que ha esdevingut referent a la regió de Tarragona, gairebé una dècada després de la darrera Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos celebrada a Montblanc el 1966. L'edició d'una publicació periòdica era una iniciativa paral·lela a altres llocs, en l'anomenada transició, a fi de recuperar un passat que el règim dictatorial havia intentat amagar per evitar emergir qualsevol sentiment d'identitat diferenciada de la seva artificial Espanya, imposada per la força de les armes a partir de les seves conquestes militars fins el 1939. Sols es podia reivindicar el regionalisme, el provincialisme o el localisme, evidentment en castellà, una llengua aliena al nostre poble, que encara avui es vol imposar a través de la política i la demografia. Gràcies als diferents presidents, secretaris, tesorers i altres membres de la junta de govern del nostre centre, amb voluntarisme, sense remuneració, a vegades afegint diners, sacrificant el temps lliure, i amb un afany de continuar la feina iniciada, any rere any, de forma silenciosa. Sense oblidar el suport inestimable que ens ha ofert en tot moment el Museu Comarcal de Montblanc, que avui ens hostatja, on ens hi reunim i hi celebrem les activitats. Un capítol a banda es mereixen els autors que han confiat en nosaltres per divulgar les seves investigacions inèdites, sense esperar cap compensació econòmica. Fins ara són milers les pàgines que acumulem escrites, de temàtica, geografia i cronologia diversa, siguin de l'àmbit d'un sol poble o en general de tota la comarca, que han esdevingut bàsiques per a redactar la *Història de la Conca*. També s'han multiplicat les consultes, tant en paper, com a internet, gràcies a la col·laboració de l'Institut Ramon Muntaner, que ens ha incorporat al portal RACO, (del Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya i la Biblioteca de Catalunya), posteriorment ens hem adherit a Dialnet (Universitat de Logronyo), per ampliar-nos a un

públic internacional, sempre en català. Tampoc ens oblidem de l'ajut que en tot moment ens ofereixen els incondicionals subscriptors i les administracions públiques (Generalitat de Catalunya, Diputació de Tarragona i Ajuntament de Montblanc) i privades (Fundació Martí l'Humà i Mútua Catalana). Tot plegat fa possible l'edició de la publicació i l'arribada a la seva maduresa, no exempts de dificultats, no cal amagar-ho, però amb la ferma convicció que cal continuar. El CECB també manté col·leccions de monografies que ha intentat en la mesura possible, digitalitzar a fi d'arribar a tothom (com per exemple a través del portal de la Biblioteca Ramon Berenguer IV), encara que en les darreres dècades han sorgit moltes editorials privades que han vist en la Conca un nínxol de mercat, fruit del seu dinamisme cultural. Els universitaris formats a la URV, UB o UAB i un gran nombre d'investigadors d'arreu, sempre a nivell individual, ens han ofert rigor i prestigi. Altres viles de la Conca van crear centres comarcals o locals similars, dels quals n'han sobreviscut pocs amb revista: *Reboll* (Montblanc) i *Recull* (Santa Coloma de Queralt, que el 2022 ha editat el darrer exemplar, 16). La limitació de pàgines, format i ús del color de l'*Aplec de Treballs*, ens va empènyer el 2011 a treure la revista digital *Podall*, primer des del Museu i més tard des del CECB, que el 2022 ha arribat al número 11, amb 4.430 pàgines. A nivell privat, finançada amb diners públics, cal esmentar *Cultura i Paisatge*, que el 2021 ha editat 14 números, publicació que a la Conca principalment es nodreix dels articulistes que abans han participat a les dues revistes del CECB, però amb l'ús del color, més atractiu visualment, si bé sense integrar-se a RACO. Els autors disposen tanmateix d'altres capçaleres al Camp de Tarragona o a l'àrea de Barcelona, per a donar a conèixer els seus treballs, per la qual cosa la tasca de fitxatge dels articles que realitzen les biblioteques públiques és essencial, com es fa amb els directoris respectius d'Argus i Sibilla, a Tarragona i Bellaterra. Per millorar el contingut i atreure professors universitaris hem aconseguit el reconeixement de Carhus Plus+ (lletra D), no obstant això creiem que existeix un deure pendent des de la URV vers els centres d'estudis, els quals malden per oferir continguts de qualitat a les seves publicacions i intenten evitar el partidisme polític que impera en molts claustres. L'apel·lació que hom fa sovint a la retòrica del 'localisme historiogràfic', és fruit de l'assumpció d'una mentalitat de sucursal, amb complex d'inferioritat, com diria Joan Fuster, del qual commemorem el centenari del naixement, no sembla doncs

cap argument intel·lectual de pes. De fet, denegar, o menystenir el suport acadèmic a les revistes dels centres d'estudi només afavoreix, com és sabut, una creixent concepció burocratitzada dels estudis superiors. Per contra una entesa decidida, no pas simbòlica, sinó de suport real als centres d'estudis de la nostra vegueria, projectaria, encara més aquest centre universitari al seu territori. Per cert, hom coneix realment el significar historiogràfic i civil que comporta una universitat amb el nominatiu de Rovira i Virgili?. Se'n fa un ús buit o sols és un formulisme per eludir les lluites provincianes entre Reus i Tarragona? En canvi, d'altres centres universitaris palesen una actitud favorable als centres que ens ocupen. N'és un exemple la Catalunya Vella, on les Universitats de Girona o de Vic, han cregut de manera convençuda en el potencial de les seves comarques, sempre en benefici mutu.

Malgrat tot tenim una llarga nòmina de doctors en Geografia i Història que individualment han estat fidels a l'*Aplec de Treballs*, els ho agraïm fermament i demanem que hi continuïn confiant, alguns dels quals amb justícia, fins i tot hem homenatjat. Catalunya no es construeix estrictament des de les ciutats grans, on en teoria hi ha els centres de poder i de coneixement. D'altra banda, el flux històric de migracions intraterritorials és un factor negatiu per la fugida de cervells, de capital humà. Alhora, però també esdevé un condicionant positiu pel fet de comptar amb un sector de migrants que, amb vocació de compromís, no obliden llur origen i dediquen esforços a la continuïtat de l'acció cultural comarcal. El cas conquenc pot ser-ne un exemple.

També cal fer una ullada al nostre entorn proper, amb algunes trajectòries més reeixides per disposar de més recursos econòmics i humans. A l'Alt Camp cal destacar, des de 1947, l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus. Posteriorment fou l'Institut d'Estudis Vallencs que endegà una orientació cultural de la comarca. Al Penedès, l'Institut d'Estudis Penedesencs; més al Sud, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre. Amb menys força hi ha els centres reduïts, en trobar-se en comarques petites i envellides (Terra Alta i Priorat). En alguns indrets, el Consell Comarcal ha estat el que ha dirigit i finançat les iniciatives culturals (les Garrigues), en altres són directament els Ajuntaments (Constantí i Vandellòs). La fòrmula ideal, que no sempre s'assoleix, és sumar la força de les entitats i administracions. També hem de recordar la funció precursora i essencial dels museus i arxius com a ens conservadors de patrimoni, alhora, com a baules

aglutinadores d'esforços en temps atziacs de postguerra. Sovint eren les urbs mitjanes, i les viles del país amb capacitat d'iniciativa civil, que concentraven, encara ara, les publicacions periòdiques de recerca en humanitats. Pel que fa a la nostra àrea propera podem esmentar Tarragona, que a través de la RSAT des de 1901, edita un *Butlletí Arqueològic*. A la costa, sobresurt Altafulla, on el 2021 els seus *Estudis Altafullencs* han assolit el volum anual 45. Constantí, amb els corresponents *Estudis de Constantí*, que el 2022 han arribat al núm. 38. A Reus, el Centre de Lectura, edita, des de 1883 una revista homònima (avui sols en format digital). I sobretot compta des de 1952 amb el bagatge bibliogràfic de l'Associació d'Estudis Reusencs. La resta de Baix Camp, per contra, sols té centres actius amb revista, Riudoms (*Lo Floc*) i la Selva del Camp (*Butlletí del Centre d'Estudis Selvatans*). L'Alt Camp, ja esmentat, amb menys habitants, és més actiu: al capdavant sobresurt Valls (*Quaderns de Vilaniu*), seguit d'Alcover (*Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*) i Vila-rodona (*La Resclosa*, que el 2020 ha imprès el núm. 24). A la Terra Ferma ens trobem amb el dinamisme de Tàrrrega (*Urtx*, 36 volums el 2022), i a tocar geogràficament, Cervera, amb la *Miscel·lània Cerverina* (núm. 24 el 2020). A Tortosa *Recerca*, que fins el 2019, ha editat 18 números, i a la Ribera d'Ebre la *Miscel·lània* del CERE, el 2021 amb 31 volums.

L'*Aplec de Treballs* ha aconseguit consolidar-se com una capçalera de prestigi a nivell acadèmic i això és un mèrit de tots. És, sens dubte, un assoliment clar. Una fita que ha estat conseqüència, com hem dit, de l'altruisme i del treball de base. Tot plegat fonamenta –sense confoisme– una plataforma cultural destacada, amb una projecció assegurada.

*Nota: Per ampliar la informació sobre les publicacions del nostre àmbit territorial us remetem al treball: «Panoràmica de les revistes de ciències socials i humanitats a les comarques tarragonines: inventari i reptes de futur», *Podall* (Montblanc), 6-7 (2017-2018), p. 278-308. Amb motiu del 40è aniversari del Centre d'Estudis de la Conca, la revista va aplegar un dossier col·lectiu sobre la trajectòria de l'entitat i la importància dels estudis locals i comarcals per a construir la nostra història, vegeu l'*Aplec de Treballs* (Montblanc), 36 (2018), p. 10-66.